

Aleksandar poziva da se dovrši veliko i sveto delo ujedinjenja srpstva. Vojvoda Putnik: Železničari su odlična Četvrta armija

СРПСКОМ НАРОДУ

Најновији догађаји ставили су омет на дневни ред решавања судбине Балканског Полуострва, па с тим и судбину Старе Србије, те савице али хузне зајце наше Краљевине, где је историско Језро српске државе старих краљева и народа, где су савице неваљале престолнице: новинарски Рас, Приштина, Скопље, Призрен; где живе наша браћа по крви, по језику, по обичајима, по народној свести, жељама и тежњама.

Овај Балкански Конгрес па овако, уједињава, ојачава у Азију и до последњих дана, насилно расељавање, турчане женскиња и мушкиња, непризнавање наше вере, језика, имена српскога, били су основна турске ујаве.

Решавање Старе Србије првенствено је пређе безбедно дивљачки, а наставило се под новом уставном владавином, новим средствима, са циљем да се у Царевини све народности униште а остале само једна, отоманска.

Та нова уставна владавина је претрчала да и економски сатре Србе, па је дотадашњи рђави друштвени, привредни и финансијски систем, основан на освојењу и средњевековном феудализму, учинила још тежим Србима. Она им је наметнула и дужност служења у војсци, а задржала је и даље за њих све оне тежке обавезе феудалног режима, које су им наметнуте баш зато што не служе војску. Али, и без тога Србију, и у том новом добу, највећо обесбедило ни књазев, наслеђено ни стечено, као што није био ни сам живот.

Одсуство безбедности стварали су рђава ујаве, подмитљиви судови, и стална анархија која је у последње време достигла врхунац свој.

Све ово ствар чинило је стање Срба у Турској сасвим неиздрживим.

То неиздрживо стање гонило је стотинама година Србе да се селе из Старе Србије, а од последњег нашега рата с Турском свако године прелазе у нашу Краљевину хиљаде очајних и гладних бегунаца. Болх је данас кретања Србија. Највећо пребегавање је стварало Србији големе новчане издатке, и стално узнемиривало њено становништво.

Очекивао се да ће турска влада ценити ове жртве Србије, али ујаву. Мира није било ни на самој граници, коју је међународна конвенција, после провала нашега рата с Турском, великим жртвима, морали чувати и бранити, ометали су наше становништво у пограничним срезовима, да се безбедно предаје културном и привредном развоју. На, и савице државске мере турске неразумно су спречавале трговинско саобраћај тих крајева. Непредусретљивошћу отоманске владе показала се највише у питању остварења једнога великога међународнога дела, кориснога по обе наше државе, и по привредни живот осталог цивилизованог света. Србија, одсечена од мора, настојавала је одавно да се од Порте добије одобрење за грађење, од нашег тачно до Адријанскога мора, железнице коју Србија сматра као своје животно питање, али без успеха.

Турске владе су стално поседочавале и прена својим држављанима жељосно неразумљиво својих дужности, и биле су гласне да све жељосно и представе. Довело је дога да већ нико није био у Европској Турској с тамошњим стањем задовољан. Досађало је и Србија, и Бугарина, и Грцима, и Арменцима. Буне се редом: и мусулмани, и католици, и православни. За то су и све и своје браће, на омет зајаву. Српске су владе за овакв тридесет и четири године безуспешно испрале сва дипломатска средства и код пријатељских сила и код Порте; шта више, кад се, пре неколико година, погуњавало с реформима у неким владама Европске Турске, велик део Старе Србије био је искључен из тога погуњава. Ја сам са своје стране све учинио да мирним путем исправим ово стање тежко и несносно, и по нас и по браћу нашу. У томе смеру Ја сам ступио у споразум са Краљевина балканских држава да сложаво погуњаво, заједничком представом у Нирнбергу, и концентрацијом турске војске према нашим границама. На то се морало одговорити једнаком мером, али смо ипак једном заједничком потом, испуњеном савице обаврва уверениости, учинили последња погуњаја да се мирним путем највећу аца. На то се одговорило новом сегом наше браће, новим средствима из њихово нових поведара границе и на досетку оновивањем турских посланика из Београда, Софије и Атина.

{xtylo_dropcap}V{/xtylo_dropcap}ЕЋ првог и другог дана од објаве мобилације pukovi су били скоро попуњени. Pored обвезника на зборишта су стизали и nepozvani, njih око 20.000 нераспоредених, који су тражили да буду у ratним јединицама. Од njih су formirani прекобројни pukovi.

Srpska vojska u vreme mira imala je oko 20.000 ljudi, a tokom mobilizacije povećana je za još 335.000 ljudi. Bilo je tu preko 21.000 kola, oko 50.000 konja i više od 42.000 volova. Ovo je bio vrlo visok procenat mobilizacije kada se zna da je Srbija imala oko 2.900.000 stanovnika i bila najveća među balkanskim državama koje su se spremale za rat.

{xtylo_dropcap}K{/xtylo_dropcap}oncentracija trupa na južnom graničnom frontu vršena je kombinovano, prevoženjem i marševanjem. Železnicom normalnog koloseka Beograd - Vranje prevezeni su glavni delovi Dunavske divizije i Drinske divizije prvog i drugog poziva i Konjičke

Čuvajte obraz pobeđenih [4]

Napisao Predrag Pavlović i Novica Pešić
Nedelja, 18 novembar 2012 20:46

---

divizije. Železničari su radili naporno i neprekidno, vozovi su išli na vreme i trupe su stizale prema planu. General Putnik je posle toga izjavio:

"Naši železničari su odlična Četvrta armija".

Mnoge jedinice Narodne vojske prvog, drugog i trećeg poziva marševale su po lošim putevima do svojih polaznih položaja. Dvanaest dana se vojska neprekidno kretala ka jugu Srbije tako da je već 18. oktobra najveći deo bio prikupljen na koncentracijskim prostorijama i bio spreman za borbena dejstva.

Vrhovni komandant srpske vojske bio je kralj Petar Prvi Karađorđević, a načelnik štaba Vrhovne komande general Radomir Putnik.

{xtypo_quote_right}

TRKOM U KOMANDU

U KNJIZI "Sa gvozdenim Drugim pešadijskim pukom knjaza Mihaila u 1912." pukovnik Jovan Naumović ovako je video mobilizaciju: "Na licima vidiš razdraganost, iz očiju čitaš ponos... ljudi sa Zaplanja, iz Jablanice, sa vrhova Kopaonika... ostaviše sve: ralo, kola, ovce, goveda, voćnjake, kukuruze, šarenicu i uprtaču na leđima, nekoliko groševa i komad hleba, zbogom, pa hajd u komandu..."{/xtypo_quote_right}

{xtypo_dropcap}P{/xtypo_dropcap}rva armija imala je u sastavu Moravsku, Drinsku i Dunavsku diviziju prvog poziva, Timočku i Dunavsku drugog i Konjičku diviziju. Ukupno 131.918 ljudi koncentrisano je u dolini Južne Morave, u širem rejonu Vranja. Komandant prestolonaslednik Aleksandar, načelnik štaba generalštabni pukovnik Petar Bojović.

Druga armija, u sastavu Timočka divizija prvog poziva i bugarska Sedma (Rilska) divizija, jačine 73.638 vojnika koncentrisana je na prostoru Ćustendil - Dupica. Komandant general Stepa Stepanović, načelnik štaba potpukovnik Vojislav Živković.

Čuvajte obraz pobeđenih [4]

Napisao Predrag Pavlović i Novica Pešić
Nedelja, 18 novembar 2012 20:46

Ibarska vojska, u čijem su sastavu bili Šumadijska divizija drugog poziva i Peti prekobrojni puk, jačine 25.417 ljudi koncentrisana je u rejonu Raške. Komandant general Mihajlo Živković, načelnik štaba potpukovnik Dušan Popović.

Javorska brigada (Četvrti pešadijski puk drugog poziva i Treći prekobrojni puk), pod komandom potpukovnika Milivoja Anđelkovića Kajafe i načelnika štaba majora Dušana Trifunovića, jačine 12.000 ljudi, raspoređena je na Javoru.

Treća armija pod komandom generala Bože Jankovića, u kojoj su bili Šumadijska divizija prvog poziva, Drinska i Moravska divizija drugog poziva i Moravska brigada drugog poziva, jačine 75.792 vojnika, podeljena je u dve operativne grupe: Toplička - u rejonu Toplice i Merdara, i Medveđska - u rejonu Medveđe i Tupalskog visa. Jedinice ove armije bile su određene da oslobode Kosovo i Metohiju.

Srpska vojska je bila koncentrisana neposredno iza granice, pa je time završen i strategijski razvoj jedinica za borbu. Sve je bilo spremno, samo se čekala naredba vrhovnog komandanta kralja Petra Prvog da se krene u juriš.

{xtypo_quote_left}

Čuvajte obraz pobeđenih [4]

Napisao Predrag Pavlović i Novica Pešić
Nedelja, 18 novembar 2012 20:46

U SVETI BOJ

Komandant Drugog puka potpukovnik Vladimir Ristić pozdravljajući redom bataljone, muškim glasom kriknu: "Junaci! Njegovo veličanstvo kralj, naš vrhovni komandant, izvoleo je narediti mobilizaciju celokupne vojske. Radujem se što mi je sudbina dodelila da, ako Bog hoće, povedem vas u sveti boj! Vas Topličane - dične potomke Jug Bogdana; vas Kuršumličane - Strahinića bana; vas sa gornje Toplice - Toplice Milana; vas Kosaničane - Kosančić Ivana!..."{/xtypo_quote_left}

Neposredno pred početak borbenih dejstava starešinama i vojnicima Prve armije obratio se prestolonaslednik Aleksandar Karađorđević:

{xtypo_dropcap}J{/xtypo_dropcap}unaci, došao je trenutak da mi nastavimo i dovršimo veliko i sveto delo oslobođenja i ujedinjenja srpstva, koje je započeo moj praded, neumrli Karađorđe, sa vašim pradedovima, a koje je prihvatio i produžio knez Miloš Veliki, a potom kralj Milan sa vašim očevima. Nama njihovim potomcima pripala je čast i sreća, da započeto sveto delo do kraja izvedemo pod zapovedništvom našeg vrhovnog komandanta Njegovog veličanstva kralja Petra Prvog ... Prema pobeđenom neprijatelju i neprijatelju koji se preda budite čovečni i milostivi, jer on tada prestaje biti neprijatelj, nego ostaje samo čovek, a prema čoveku treba biti čovečan. Kuće, imanja, čast i obraz pobeđenog neprijatelja i njegove porodice štedite i štitite, kao i kuće, imanje i čast sopstvenog naroda, jer to ne zahteva samo čovečnost i naša pravoslavna vera, nego to i dolikuje junacima..."

Koncentracija i raspored ostalih savezničkih vojski završen je do 8. oktobra 1912. godine. Zajednički vrhovna komanda i opšti saveznički ratni plan nije postojao, ali je postojala zajednička politika i strategija, koja je svima bila jasna i sažeta u jednoj rečenici: svim raspoloživim snagama i maksimalnim zajedničkim naporima potući evropski deo turske vojske na samom početku rata pre nego što se pojača trupama iz Male Azije.

Glavne srpske snage operisale bi pravcem Kumanovo - Skoplje - Štip; crnogorske prema Skadru; grčke prema Solunu; bugarske ka Carigradu.

(Nastaviće se)

Čuvajte obraz pobeđenih [4]

Napisao Predrag Pavlović i Novica Pešić
Nedelja, 18 novembar 2012 20:46

---

http://www.novosti.rs/dodatni_sadržaj/clanci.119.html:399203-Cuvajte-obraz-pobedjenih

{xtypo_info} Udruženje Srba „Nemanja“ priprema objavljivanje monografije o Balkanskim ratovima 1912–1913. godine. Monografija, koja će se pojaviti tokom 2013, sadržaće autentične zapise iz Balkanskih ratova, fotografije i dokumente koji potpunije osvetljavaju ovo poglavlje srpske oslobodilačke istorije. {/xtypo_info}